

KULTURMILJÖ
HALLAND

KRONOBRÄNNERIET

Ombyggnad av vindsvåningen

Björn Ahnlund

RAPPORT ÖVER RENOVERING

Kv Borgen 15, Halmstads kommun

2013:17

FOTO	Björn Ahnlund, Kulturmiljö Halland
TEXT	Björn Ahnlund, Kulturmiljö Halland
DIARIENUMMER	2013-1

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning	3
Kulturhistorisk status	4
Historik.....	4
Beskrivning	5
Utförda åtgärder	5
Källförteckning	6
Fotodokumentation	7

Inledning

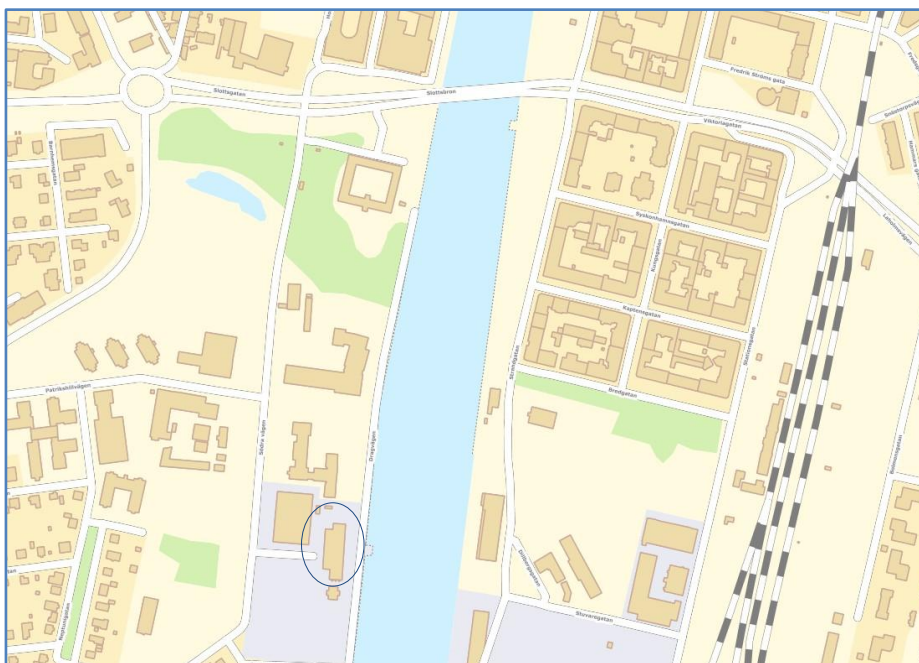
Under januari-april 2013 har det gamla Kronobränneriet i Halmstad genomgått en renovering vari vindsvåningen inretts till kontor för Region Halland.

Då byggnaden är kulturhistoriskt värdefull har en förutsättning för projektet varit medverkan av antikvariskt sakkunnig.

Kulturmiljö Halland blev inkopplat som antikvarisk konsult i januari 2013. Då var projekteringen i huvudsak slutförd.

Syftet med föreliggande rapport är att redovisa den antikvariska medverkan och dokumentationen av renoverings-/ombyggnadsarbetena – i första hand de åtgärder som berört byggnadens kulturvärden. Dokumentationen består förutom en beskrivning av åtgärderna av fotografier före, under och efter renoveringen. Arkivmaterial förvaras hos Kulturmiljö Halland, Bastionsgatan 3 i Halmstad, diariernr 2013-1.

Objekt	Kronobränneriet, Borgen 15
Beställare	Halmstads kommun, Fastighetskontoret
Projektering	Fredblads arkitekter
Projektledning	Bygg-Fast Projekt AB, Irene Wigroth
Byggentreprenör	Tage och Söner Byggnads AB, Stefan Johansson och Henrik Hallén
Brukare	Regionfastigheter/Region Halland
Antikvarie	Kulturmiljö Halland, Björn Ahnlund

*Kronobränneriet, inringad byggnad. Karta Halmstads kommun,
©Lantmäteriet - 2012.*

Kulturhistorisk status

I detaljplanen från 2008 är Kronobränneriet är q- respektive k-märkt:

q	Byggnaden får inte rivas
k	Vid eventuell exteriör förändring skall ursprungligt utförande, material och färgsättning vara vägledande. Eventuella kompletteringsbyggnader skall anpassas till den kulturhistoriska bebyggelsen.

I bebyggelseinventeringen från 2006 har Kronobränneriet Klass A. Byggnaden är av byggnadsminnesklass. Den har nationellt intresse och är omistlig.

Det kulturhistoriska värdet hänförs bl a till byggnadens samhällshistoriska värde. Kronobränneriet räknas som Halmstads äldsta bevarade industribyggnad. Vidare är traditionsvärde och sällsynthet viktiga kriterier. Byggnaden är ett av relativt få uppförda och bevarade exempel på kronobrännerier i landet.

Historik

Kronobränneriet byggdes efter Gustaf III:s beslut att brännvinstillverkningen skulle centraliseras i statens regi och stod färdigt 1778. Brännerierna i Halmstad och annorstädes stängdes dock redan 1787, sedan monopolet upphävts p.g.a. impopularitet och ekonomiska förluster.

Byggnaden i en våning murades delvis av material från det gamla befästningsverket och väggarna blev 2 alnar tjocka. Ett pumphus uppfördes i Nissan och bostäder, stall, lada, fähus, kvarn och svinhus tillkom. 1789-90 var byggnaden bostad åt 150 ryssar och dess vakter. 1794-96 byggdes ytterligare en våning av tegel och byggnaden nyttjades till spannmålsmagasin. 1834 blev huset privatägt och hade under de kommande åren flera ägare. 1858 (ev. senare) uppfördes tillbyggnaden mot väster, då innehållande en torkria och huset nyttjades som spannmålslager (havre). 1918 byggdes byggnaden om till spikfabrik (Halmstad Trådverk). En brand 1936 förstörde stora delar av det inre och även de övre ytterväggarna skadades. Efter renoveringen hyrdes lokalerna ut till småindustrier. 1938 flyttade Halmstads Triåkfabrik in men företaget expanderade och 1953, när Triåkfabriken flyttat, kom mindre verksamheter in bl.a. konstgalleri och fria målarskolan. 1997 genomgick byggnaden en varsam renovering i Hallandsmodellens regi.

Beskrivning

Kronbränneriet är beläget utmed Dragvägen och omges av f d Lasarettet och Regionens hus i norr, en enplans yrkesskola i nordväst, en industrilokal mot sydväst och ett mindre, ursprungligen bostadshus i tegel mot söder. Tomten som omger byggnaden utgörs i huvudsak av sandbelagda ytor. Mot Dragvägen finns gräsytor med en centralt placerad stentrappa och en rad med träd, bl.a. Alm och Lind. Byggnaden inramas av ett fält med kullersten som bryts vid entréerna av slät betongsten.

Byggnaden är i två våningar med inredd vind. Fasadmaterial liksom stomme är natursten/huggen sten i BV samt rött tegel däröver. Tillbyggnaden mot väst är vitputsad. Sadeltalet är täckt med skivtäckt rödmålad plåt. Ett antal likaledes plåtklädda takkupor och huvar ingår i takarkitekturen.

Utförda åtgärder

Renoveringen av Kronobränneriet har bestått i nyinredning av vindsutrymmet till kontor. Vinden har tidigare varit lokal för Fria målarskolan. Det bestod då till största del av öppna ytor och några få avdelade rum. Den nya användningen som kontor har inneburit mycket omfattande invändig ombyggnad med bl a ny rumsindelning, nya installationer, nya ytskikt, isolering, hiss mm tillkommit vilket tillskapat en modern kontorsmiljö i en tidigare mindre utnyttjad vindslokal.

De delar av ombyggnaden där byggnadens kulturvärden främst har berörts har i förstahand gällt utvändiga förändringar:

På taket har en ny ventilationshuv tillkommit. Huven har utseendemässigt och genom placering anpassats till takarkitekturen. Vidare har ventilationsöppningar och en brandgaslucka placerats i takfallet.

I södra gaveln har två nya fönster satts in. Indelning och dimensioner stämmer väl med motsvarande järnfönster i norra gaveln. De nya fönstren har ersatt tidigare betongglasfönster som utseendemässigt kraftigt avvek från arkitekturen.

Norr om västra tillbyggnaden har en luftvärmepump installerats. Pumpen har byggts in med tryckimpregnerad träribb, som avses målas.

För att kunna tillgodose införsel av material för ombyggnaden gjordes en öppning södra gaveln under befintlig fönsteröppning.

I samband med isolering av golv och yttertak kunde konstateras att vindsbjälklag och takstomme har tillkommit på 1930-talet, vilket bekräftar uppgiften att större delen av byggnadens inre förstördes i samband med branden 1936.

Källförteckning

Detaljplan E245. Detaljplan, illustrationskarta till detaljplan för borgen 14 och 15. Nov 2008.

Inventering av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, Halmstad kommun 2006.

Söder Bevarandeprogram. Halmstads kommun, Byggnadskontoret 2002.

Inventering av Söder, Landsantikvarien, Hallands läns museer 1999.

Industriminnesinventering 1981. Kulturmiljö Halland.

Fotografier

Samtliga fotografier är tagna i RAW-format och förvaras i Kulturmiljö Hallands digitala fotoarkiv under fotonr 2013-5.

Fotodokumentation

Före renovering

Vy från väster. Januari 2013.

Vy från sydväst. Bygghiss uppsatt på södra gaveln.

Vy från östra sidan av Nissan.

Vinden före renovering. Vy mot söder.

Väggar nedrivna vid södra gaveln.

Vy mot norr.

Under renovering

För att kunna ta in byggnadsmaterial under byggtiden förstörades fönsteröppningen i södra gaveln. Murverket är 1-stens tegel, som putsats, ut och invändigt. Troligen gjordes det efter branden 1936.

Rivning av vägg.

Stödbenen till takstolen. Hela takkonstruktionen uppfördes efter branden 1936.

Frilagt bjälklag. Bjälkarna är skarvade med bultar på mitten.

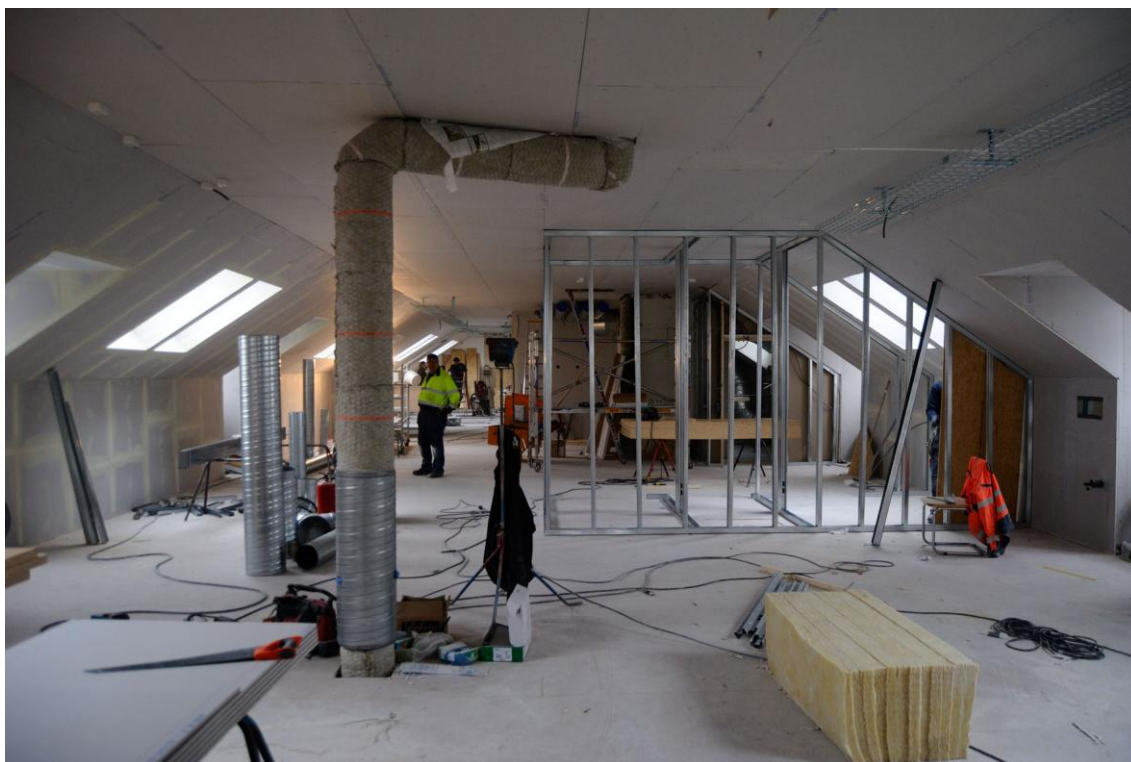
Bjälklaget isolerades med mineralull. Golvet riktades och gipsades. Januari 2013.

Utrymmet bakom stödbenen vid takfoten har använts för ventilation och andra installationer.

Väggpartiet vid takfoten isoleras.

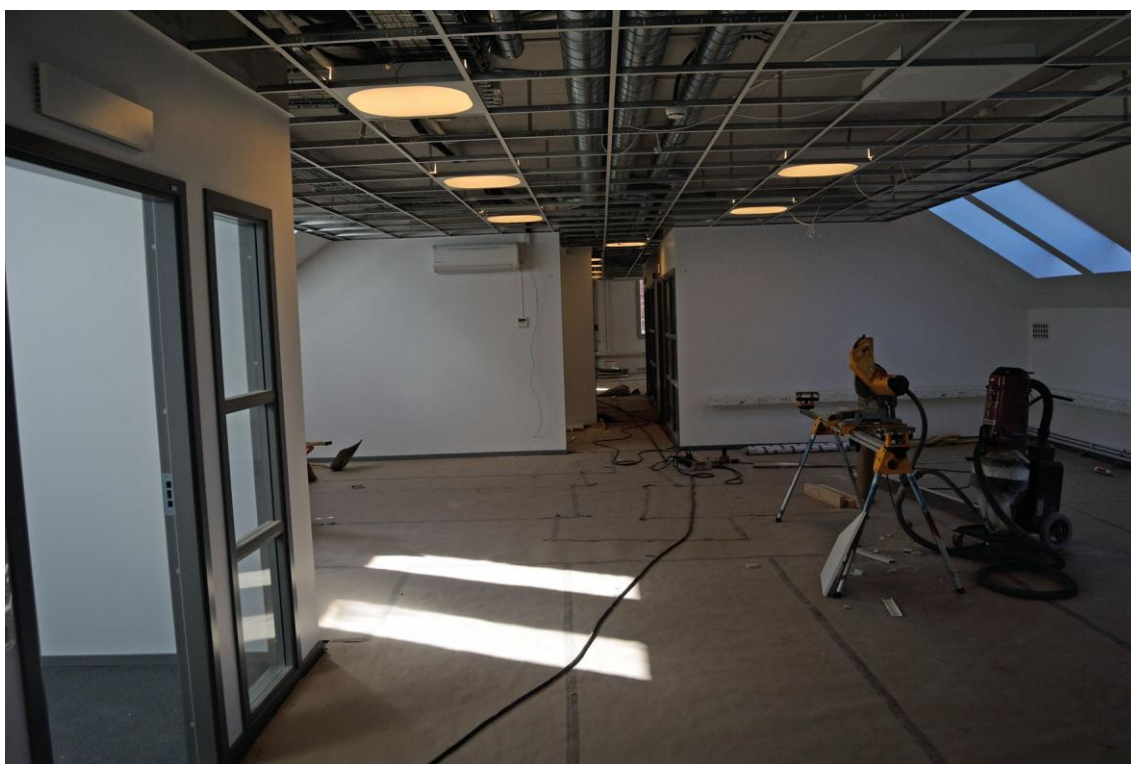
*Ventilationsrör och nya väggstommar i lättmetall på plats. Tak och vägg har gipsats.
Februari 2013.*

Väggarna får en första strykning målarfärg. Februari 2013.

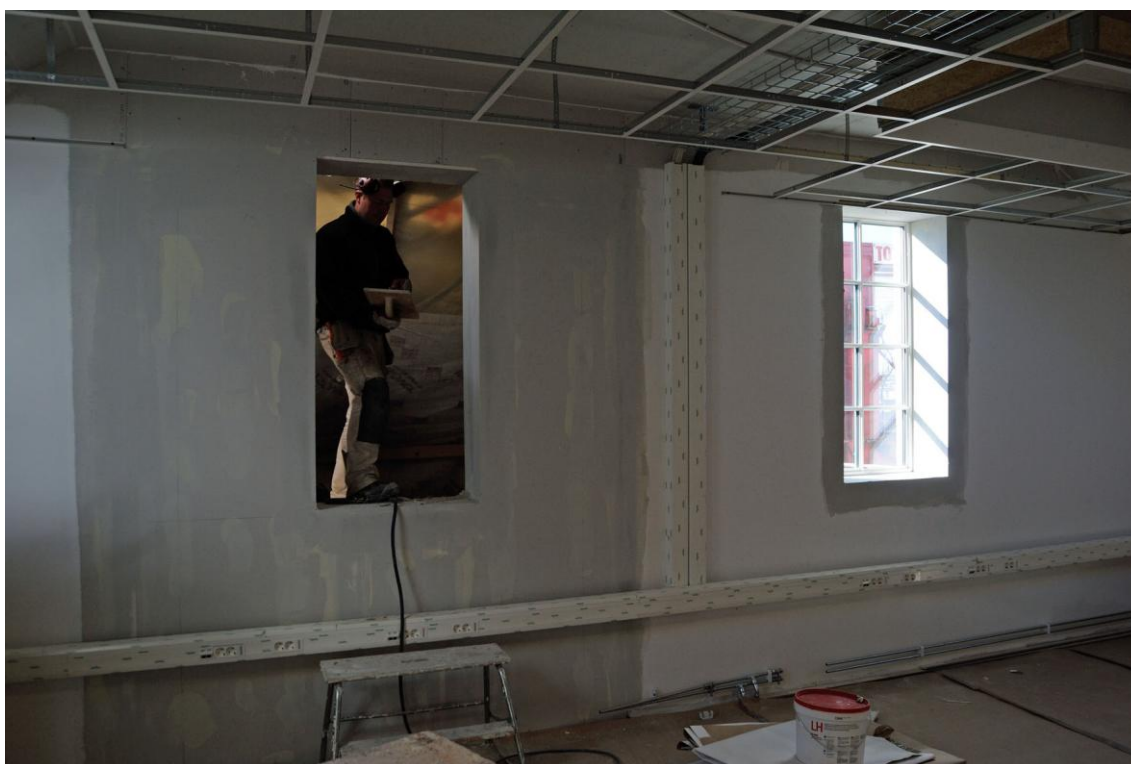
Omfattande ventilationsinstallationer i blivande köksutrymme.

Nytt undertak med infälld armatur. Kontorsrummen har tagit form.

Den "gula boxen" i norra delen under färdigställande. Mars 2013.

Fönsteröppningen i södra gaveln återställs.

Efter renovering

Den nya ventilationshuven har fått en central placering på huskroppen. Mars 2013.

Huven ska senare målas i den röda plåtkulören.

Södra gaveln efter renoveringen. Vy från sydost. April 2013.

Ett av de nya fönstren.

Den nya luftvärmepumpen i nordväst.

Interiör efter renovering. Utrymme för kontorslandskap.

Den "gula boxen" innehåller två tysta rum samt kopieringsrum.

Kök.

Vy mot söder.

Kontorsrum.

KULTURMILJÖ
HALLAND

Postadress

Kulturmiljö Halland
Bastionsgatan 3
302 43 Halmstad

Tfn

035-19 26 00

Fax

035-19 26 26

E-post

kansli@kulturmiljohalland.se

Hemsida

www.kulturmiljohalland.se